

Wypowiedzenie

Kwestia terminologiczna: *wypowiedź – wypowiedzenie*

Wypowiedzenie:

Najmniejszy odcinek tekstu będący samodzielnym komunikatem.

Wyraz albo zespół wyrazów, gramatycznie zestrojony i prozodycznie odgraniczony, który w danej sytuacji życiowej stanowi najmniejszy, a już wystarczający środek porozumiewania się, dając odbiorcy dostateczną ze stanowiska zamierzenia nadawcy informację o jakimś procesie w jego całości albo części. Trzonem informacji jest osobowa forma czasownika w zdaniu albo jakiś inny składnik w oznajmieniu (równoważniku zdania).

Zenon Klemensiewicz

Typy wypowiedzeń:

Zdanie: konstrukcja zawierająca VF

Dziecko śpi.

Zaczęło padać.

Mówi się o nim.

Umyto wszystkie okna.

Rozkaz wykonano.

Warto poświęcić trochę czasu.

Należy się z nimi skontaktować.

Oznajmienie: konstrukcja bez VF

- samoistne

Ratunku!

Pożar!

Ognia!

- kontekstowe

*Pijesz kawę z cukrem czy bez? **Bez.***

*Kto mu powie? **Ja.***

*Kto z wami idzie? **Karol.***

Zawiadomienie: *wyrażenie powiązane z obiektem*

Dworzec Główny

Dżem morelowy

Bilet jednorazowy

Proszę wskazać poszczególne typy wypowiedzeń

1. *Każdy podróżny musi posiadać ważny bilet na przejazd.*
2. *Prawda.*
3. *Błysnęło.*
4. *Kochana mamo!*
5. *Nie wypada odmówić.*
6. *Młodzież przyszłością narodu!*
7. *Kowalski przyszedł, usiadł i nie czekając zaczął opowiadać.*
8. *Widać przewagę.*
9. *Baczność!*
10. *Ochłodziło się.*
11. *Czy to nie cud?*
12. *Milcz!*
13. *Gazeta Wieczorna*
14. *Słyszeć kłótnię.*
15. *Zawiadowca stacji*
16. *Trzeba wstawić nową szybę.*
17. *Za zabójstwo.*
18. *Pisze się, że on tego nie zrobił.*
19. *Czuć benzynę.*
20. *Ojciec chory.*

Imiesłowowy równoważnik zdania:

- *szczególny typ oznajmienia w wypowiedzeniu złożonym*
- *jego składnikiem mogą być tylko imiesłowy nieodmienne (przysłówkowe)*
- *semantycznie jest zależny od zdania nadrzędnego*
- *zazwyczaj pełni funkcję zdania podrzędnego okolicznikowego (niektóre typy są zbliżone do funkcji zdania składowego zdania złożonego współrzędnie)*
- *nie są równoważnikami konstrukcje z nierozwiniętym imiesłowem, które same określają sposób akcji:
szedł kulejąc; patrzył zezując; mówił jękając się*

Proszę przekształcić imiesłowowe równoważniki zdań w zdania podrzędne oraz określić typy tych zdań.

1. *Jadąc do pracy, spotkałem kolegę.*
2. *Czując się zdrowy, wypisał się ze szpitala na własne żądanie.*
3. *Szedł, mocno kulejąc.*
4. *Pracując w banku, miał dostęp do wielu danych.*
5. *Oddychał, głośno sapiąc.*
6. *Nie mogąc znaleźć pracy, wyjechała za granicę.*
7. *Tańczył, kręcąc się na boki.*
8. *Ściskam go, winszując mu z całego serca.*
9. *Bojąc się konsekwencji swojego czynu, zatarł wszystkie ślady.*
10. *Rolnicy protestowali, blokując drogi.*
11. *Oglądając telewizję, robiłam na drutach.*
12. *Nie podnosząc się z krzesła, skręcił głowę w kierunku przybysza.*
13. *Przyjmując taki urząd, postąpiłby wbrew woli narodu.*

Kryteria wyodrębniania zdań

a) kryteria logiczne:

Zdanie jest to grupa wyrazów wyrażająca skończoną myśl (zamknięty sąd).

Zdanie jest to ciąg słów, któremu przy pewnej interpretacji semantycznej przypisujemy wartość logiczną (wartość prawdziwości lub fałszywości).

b) kryteria psychologiczne

Zdanie to wyraz przyjęcia określonej postawy wobec jednostki przedstawieniowej.

c) kryteria reistyczne

Zdanie odbija fragment rzeczywistości.

d) kryteria formalnogramatyczne

Zdanie to jednostka zawierająca formę osobową czasownika.

e) kryteria fonologiczne

Zdanie to jednostka wydzielana w toku mowy za pomocą pauz.

Zdanie to jednostka mająca zamknięty kontur intonacyjny z kadencją rosnącą lub opadającą.

Zdanie to tekst, po którym można przerwać rozmówcy bez obaw niegrzeczności.

f) kryteria ortograficzne

g) kryteria wieloaspektowe

Predykacja (orzekanie)

Stosunek składniowy zachodzący we wszystkich zdaniach i ich ekwiwalentach w związku składniowym pomiędzy podmiotem a orzeczeniem

Ferdydurke jest powieścią Gombrowicza.

- a) przedmiot: *Ferdydurke*
- b) cecha i połączenie cechy z przedmiotem: *jest powieścią*
- c) stwierdzanie (fakt)
- d) pytanie *Czy Ferdydurke jest powieścią Gombrowicza?*

- konstrukcje niezdaniowe z predykacją:

Niesamowite! (*To, co widzę, jest niesamowite.*)

Dworzec! (*To, co widzę, jest dworzec.*)

(*Kto z tobą pójdzie?*) ***Brat.***

- konstrukcje bez predykacji

Dzień dobry.

Cześć.

Psiakrew!

Grupa składniowa

- *Grupa: członem głównym, reprezentującym jednostkę na zewnątrz jest człon określany*

*nasze **miasto**
znany amerykański **aktor***

- *Zdanie: członem głównym, reprezentującym jednostkę na zewnątrz jest człon formalnie określający (orzeczenie)*

*Ewa **napisła** do mnie list.
Karol **nie przyszedł**.*

Dwa ujęcia grupy składniowej:

1. Grupa jako abstrakcyjny człon składniowy (pozycja)

Do naszego miasta przyjechał dziś znany amerykański aktor.

FN: znany amerykański aktor

FV: do naszego miasta przyjechał dziś

Przyjechał.

FN: zerowa reprezentacja

FV: przyjechał

2. Grupa jako co najmniej dwuskładnikowe niepredykatywne połączenie składników

Składnik

Dalej niepodzielne składniki:

- analityczne formy fleksyjne: *będę czytał, niech idzie, mówi się*
 - formy zaprzeczone: *nie przyjdę*
 - frazeologizmy: *Umówię się z **pierwszym lepszym.**, Oni zawsze **byli górą.***
 - zleksykalizowane konstrukcje z się: *bać się, przeprowadzić się x kazał się obudzić*
 - zestawienia typu: *Plac Defilad, Most Poniatowskiego, Święta Bożego Narodzenia*
 - leksemy nieciągłe: *na czerwono, po polsku, po omacku, od dawna*
 - wyrażenia przyimkowe: *po ulicy, nad stołem*
- pojęcie konstrukcji endocentrycznych i egzocentrycznych

Czy podkreślone wyrazy są składnikami (członami składniowymi) podanych zdań?

O Jowiszu gromowładny, bądź miłosierny!

Niech go gęś kopnie!

Fu, jakie to wstrętne!

Czy mają państwo chwilę czasu?

Obys żył wiecznie, wasza świętobliwość!

Daj mi, debilu, święty spokój.

Obiecał, że przyjdzie, ale przedtem zatelefonuje.

Weszli do sali, w której siedział ambasador z żoną.

Ci studenci, którzy zdali wszystkie egzaminy, mogą wyjechać na staż.

Ktokolwiek dowie się coś o zaginionej osobie, niech natychmiast zgłosi się na policję.

Brat nie przyszedł na spotkanie, co mnie bardzo zdziwiło.

W miejscach, gdzie się pali, mogę mieć problemy zdrowotne.

Wtedy, kiedy wojna wybuchła, byłem za granicą.

Pytał mnie, kto tu był.

Nie wiedział, co się wydarzyło.

Kto pyta, nie błądzi.

Kto chce, niech idzie ze mną.

Dostał książkę, jakiej dawno pragnął.

Powiedziano mi, dokąd mam iść.

Mówił o tym, że nie ma pieniędzy.

Porozmawiaj z tym, kto ten nonsens wymyślił.

Zobaczył list, którego nigdy przedtem nie widział.

Ten, kto stłukł okno na korytarzu, proszony jest o jego ponowne oszklenie.

Gdziekolwiek będę, nie zapomnę o twojej sprawie.

Nie przyjechał dlatego, że był chory.

Szedł szybkim krokiem, dlatego że był mocno spóźniony.

Podział grup składniowych

- nierozwinięte
- rozwinięte:
 - a) współrzędne (*nauczyciel i uczeń*)
 - b) podrzędne (*brat ojca, gruba książka, mówienie po polsku*)
 - c) wzajemnie podrzędne (wzajemnopodrzędne: *dziesięć uczennic*)

Grupy współrzędne:

Oba człony grupy są dystrybucyjnie równorzędne, każdy może wystąpić w miejscu całej konstrukcji.

Piję soki i wody mineralne. → Piję soki. Piję wody mineralne.

Lekarz z pielęgniarką wyszli z sali operacyjnej. → Lekarz wyszedł z sali operacyjnej. Pielęgniarka wyszła z sali operacyjnej.

Tzw. związki włączne - drugi człon jest doprecyzowaniem członu pierwszego:

Celuloza, czyli błonnik występuje powszechnie w tkankach roślin.

Trotuar, czyli chodnik wykonano z dużych płyt kamiennych.

Grupy podrzędne:

Składnikiem dystrybucyjnie niezależnym jest w grupie nadrzędnik, mogący reprezentować całą grupę, człon podrzędny jest zaś określeniem nadrzędnika.

gruba książka, samochód ciężarowy, chodzenie po omacku

Grupy z tzw. koniecznym determinatorem (koniecznym określnikiem, tzw. skupienia):

Przed domem stał samochód o trzech kołach. → samochód o kołach (każdy samochód ma koła)*

Karol to człowiek niskiego charakteru. → człowiek charakteru (zmiana znaczenia: człowiek charakteru to człowiek silnej woli)*

Stały tam osoby wysokiego wzrostu. → osoby wzrostu (każdy człowiek ma jakiś wzrost)*

Wykładnikami podrzędności są cechy fleksyjne określnika wymagane przez nadrzędnik. Trzy typy wymagań wg klasycznej składni:

1. **zgoda**: podrzędnik przybiera wartości kategorii morfologicznych równe kategoriom fleksyjnym nadrzędnika
(*widzę wysoką wieżę, nigdy nie widziałem tak wysokiej wieży*)
2. **rząd**: podrzędnik przybiera wartości kategorii morfologicznych równe kategoriom selektywnym nadrzędnika
(*szukam mieszkania, bije brata, śruby wkręca śrubokrętem*)
3. **przynależność**: brak wymagania formalnego, połączenie na zasadzie semantycznej
(*pisze szybko, mieszka pod miastem*)

Wskaż człony składniowe w podanych zdaniach:

1. *Do drzwi mieszkania dotarł tylko po omacku.*
2. *Piotr jest zań odpowiedzialny.*
3. *W wyjaśnieniu przyczyn katastrofy lotniczej może pomóc tylko czarna skrzynka.*
4. *Matka znów robi z igły widły.*
5. *Każde popołudnie zappełniał się Plac Defilad tłumem ludzi, którzy spieszyli się do domu.*

Podaj wszystkie grupy składniowe z poniższego wypowiedzenia:

Nasz kolega z żoną nigdy nie pamiętają o terminowym zapłaceniu czynszu.

Związki linearne i strukturalne w wypowiedzeniach

- mówienie od porządku strukturalnego do ciągu linearnego – **rozwijanie**
- rozumienie: od ciągu linearnego do porządku strukturalnego – **zwijanie**

Młody łódzki reżyser otrzymał na festiwalu w Gdyni pierwszą nagrodę.

łódzki reżyser → *reżyser*
młody łódzki reżyser → *reżyser*

na festiwalu w Gdyni → *na festiwalu*
otrzymał na festiwalu → *otrzymał*

pierwszą nagrodę → *nagrodę*

<i>ktoś</i>	–	<i>otrzymać</i>	–	<i>coś</i>
↓		↓		↓
<i>reżyser</i>	–	<i>otrzymał</i>	–	<i>nagrodę</i>
↓		↓		↓
<i>łódzki</i>		<i>na festiwalu</i>		<i>pierwszą</i>
↓		↓		
<i>młody</i>		<i>w Gdyni</i>		

Struktura semantyczno-logiczną zdania:

- struktura predykatowo-argumentowa
- lokalizowanie w czasie
- postawa nadawcy wobec wypowiedzianej treści (modalność)
- precyzowanie, do jakiego obiektu odnosi się predykcja (wyznaczoność, referencja)

O stanie rzeczy (P) odniesionym do określonego x-a i y-a i lokalizowanym w czasie (Temp) nadawca wypowiada swoje stanowisko (Mod) – stwierdzające, pytające lub żądające.

a) Wczoraj odwiedził cię dawny kolega mojego brata.

b) Czy wczoraj odwiedził cię dawny kolega twojego brata?

Mod (P_(xref, yref) temp)

a) Mod = stwierdzenie / b) Mod = pytanie

P = odwiedzić

x = kolega

y = ty

temp = wczoraj

Struktura tematyczno-rematyczna:

informacja znana (temat, punkt wyjścia) – nowa (remat, cel wypowiedzi)

Karol zbudował w ubiegłym roku ten dom.

Ten dom zbudował w ubiegłym roku Karol.

Ten dom zbudował Karol w ubiegłym roku.

Wczoraj wieczorem przyjechała do nas Basia. Basia jest moją kuzynką.

Basia przyjechała do nas wczoraj wieczorem. Wieczorem jest najlepsze połączenie.

Struktura syntaktyczna

- sieć zależności składniowych

Ciąg linearny:

- konkretna wypowiedź

Refrencja, wyznaczenie:

grupy imienne:

- użyte predykatywnie: *Karol jest nauczycielem. Basia jest dobrą córką.*
(mowa tylko o jednym obiekcie)
- użyte referencjalnie; rozróżniamy następujące typy wyznaczania obiektów:

1. wyznaczenie szczegółowe (indywidualizacja) – określone (identyfikacja obiektu):

a) nazwy własne:

Warszawa jest największym polskim miastem.

Teatr Stary wystawia w lutym sztuki Gombrowicza.

b) zaimki osobowe, wskazujące i dzierżawcze:

To krzesło jest bardzo zniszczone.

c) obiekty identyfikowane sytuacyjnie:

Jutro spotkamy się z profesorem.

Spotkamy się na wydziale.

Czekam na ciebie przed teatrem.

d) deskrypcje określone:

najwyższa góra w Tatrach, ostatni król Polski, autor Krzyżaków

e) wyznaczanie szczegółowe nieokreślonego przedmiotu:

Ten, kto zbił szybę w tym oknie, musi zapłacić za oszklenie.

2. wyznaczanie szczegółowe (indywidualizacja) – nieokreślone:

a) jednostkowy przedmiot, niezidentyfikowany na skutek niewiedzy lub niechęci rozmówcy:

Ktoś mi o tym mówił.

Jakiś student przyniósł ci książkę.

b) brak wskazania przedmiotu:

W każdej chwili ktoś się rodzi, a ktoś umiera.

Jakiś człowiek w tej chwili się rodzi, a jakiś umiera.

Ktoś z was pójdzie z tym listem.

Zrobił to któryś z twoich kolegów.

Ktoś inny pójdzie do dyrektora.

Podaj mi jakikolwiek kubek.

Oddaj te dokumenty komukolwiek w pracowni.

Powiedz cokolwiek.

3. wyznaczanie ogólne (uogólniające, generalizacja):

a) wyznaczanie dystrybucyjne:

Każdy student musi zdać egzamin z filozofii.

b) wyznaczanie kolektywne:

Wszyscy studenci muszą zdać egzamin z filozofii.

c) wyznaczanie generyczne:

Ludzie oswoili psa.

Krowa należy do przeżuwaczy.

Człowiek zdobywa kosmos.

d) wyznaczenie typizujące:

Czesi jadają knedliki.

Mężczyźni są egoistami.

Polak potrafi.

Wróg czuwa.

4. wyznaczenie anaforyczne:

- szczególny typ wskazywania wewnątrz tekstu (wskazywanie wstecz)
- odsyłanie do obiektów pozajęzykowych nie odbywa się bezpośrednio, ale za pośrednictwem tzw. antecedensów (koreferencja)
- anafora tworzy powiązania wewnątrztekstowe i przyczynia się do spójności tekstu

Typy odsyłania wewnątrztekstowego:

b) zerowanie (opuszczanie wyrażenia), stosowanie zaimków anaforycznych i wskazujących

c) użycie synonimów i hiperonimów

d) powiązania na podstawie dodatkowej wiedzy o świecie

Problematyka modalności

Modalność – informacja o stosunku nadawcy do opisywanego stanu rzeczy. Stan rzeczy może być ze strony nadawcy przedmiotem:

1. stwierdzenia (asercji) lub przypuszczenia *deklaratywa (powiadomienia)*

Karol napisał artykuł o Mickiewiczu.

2. pytania *interrogatywa (pytania)*

Czy Karol napisał artykuł o Mickiewiczu?

3. **żądania lub zalecenia**

imperatywa (rozkazy)

Karolu, napisz artykuł o Mickiewiczu!

4. **ekspresji woli lub emocji**

ekspresywa i optatywa (życzenia)

Czyżby/niechby/oby Karol napisał artykuł o Mickiewiczu.

Podstawowe typy modalności intencjonalnej:

deklaratywa, interrogatywa, imperatywa, ekspresywa

Deklaratywa (powiadomienia) – intencja: "chcę, żebyś wiedział, że p"

a) **konstatacje (zdania asertywne)**

Helena wyszła za Pawła.

wtórne użycia:

Czekolada Milka smakuje najlepiej.

Era - możesz więcej.

Znajdziemy rozwiązanie twoich problemów.

Cały naród popiera partię.

b) **hipotezy (zdania problematyczne)** – intencja: "chcę, żebyś wiedział, że sądzę/przypuszczam/jestem przekonany, że p"

- modalność epistemiczna (hipotetyczna, prawdziwościowa)

Agnieszka prawdopodobnie już przyjechała.

Agnieszka miała tu być (podobno) o trzeciej.

Agnieszka widocznie przyjechała (skoro są jej rzeczy).

c) **postulaty (zdania normatywne)** – intencja: "dobrze byłoby, żeby"

- modalność deontyczna (wolitywna)

- **zalecenia (nakazy)** – "jeśli to nie zrobi, będzie źle"
Musisz iść do biblioteki.
- **zakazy** – " jeśli to zrobi, będzie źle "
Nie wolno zrywać kwiatów.
- **pozwolenia** – " jeśli to nie zrobi, nie będzie źle "
Pawłowi wolno wybrać dowolny temat pracy magisterskiej.

d) **odstępstwa od modelowej sytuacji** – stwierdzenia naukowe, performatywy
(*obiecuję, przyrzekam, witam, gratuluje, przepraszam*)

Interrogatywa (pytania) – intencja: "chcę, żebyś powiedział, czy p"

- **pytania rozstrzygnięcia**
Czy jutro są zajęcia?
- **pytania uzupełnienia**
*Kiedy są zajęcia z języka?
Kto wyjechał?
Dokąd poszła Ewa?
Którędy dojdę do plaży?*
- **wtórne użycia**
*Jak się masz?
Czy może pani zamknąć okno?
Czy musicie mówić tak wulgarnie?
Chcesz oberwać?
Czyżby Ewa skończyła studia?*

Imperatywa (rozkazy) – intencja: "chcę, żebyś spowodował, że p"

- **rozkazy**
Zamknij te drzwi!
- **rad**
Nie mów jej tego, bo się może zdenerwować.
- **propozycje**
Jedź z nami.
- **prośby**

Zrób to dla mnie.

Ekspresywa – "czuje, że p"

- wyrazy ekspresji lub pragnienia nadawcy
- modalność życzącą

- **ekspresje woli**

Obyś był szczęśliwy!

Niechby przestało padać!

- **ekspresje uczuć**

Jakie to cudowne miejsce!

- **ekspresje sądów**

Pada!

Boli!

Problematyka schematu zdaniowego i konotacji (walencji)

- tradycyjna składnia:

- zdanie zbudowane jest z członów zdaniowych
- problemy z odróżnianiem poszczególnych członów:

*Ewa napisała całe zadanie domowe **ołówkiem**.*

*Jakiś chuligan namalował graffiti **na odmalowanym murze**.*

*Młody łódzki reżyser otrzymał na festiwalu w **Gdyni** pierwszą nagrodę.*

- trudności z tradycyjnymi definicjami członów składniowych:

1. podmiot = to, o czym jest mowa w zdaniu:

Piotr uderzył kijem Pawła.

2. podmiot = przedmiot, do którego odnosi się orzeczenie:

Maria podoba się Janowi.

3. kwestia tzw. podmiotu logicznego

W studni ubyło wody.

Pieniądzy brakuje.

Piotrowi zrobiło się słabo.

Wnioski:

- w tradycyjnej składni omijana jest podstawowa rola czasownika w konstrukcji składniowej

- czasownik dzięki swoim właściwościom semantyczno-składniowym nadaje zdaniu kształt, tworzy schemat zdaniowy

Schemat zdaniowy to szkielet konstrukcyjny zdania, abstrakcyjny układ pozycji składniowych wyznaczony przez właściwości semantyczno-składniowe czasownika.

Wymagania semantyczno-składniowe czasownika tworzą tzw. **zdanie minimalne**, czyli konstrukcję, z której nie może być usunięty żaden element bez naruszenia zrozumiałości wypowiedzi:

Kowalscy kupili swój nowy samochód od Rokickich za dwadzieścia tysięcy złotych.

ktoś – kupił – coś (od kogoś – za coś)

- wymagania semantyczno-składniowe czasownika nazywamy **konotacją** lub **walencją**

konotacja:

1. Karl Bühler: otwieranie w tekście miejsca przez jedne formy wyrazowe dla innych form (*ładnie..., dziesięć..., ...rodziców*); konotacja w tym rozumieniu przebiega od podrzędnika do nadrzędnika i jest zjawiskiem tekstowym, tworzy (sygnalizuje) grupy składniowe
2. konotacja jako właściwość leksemu, który wymaga uzupełnienia semantycznego (*ktoś - odwiedzić - kogoś; ktoś - czytać - coś*), sygnalizuje szkielet zadania, czyli tworzy zdania

Problemy związane z drugim ujęciem konotacji:

1. wymagania semantyczne i składniowe nie zawsze pokrywają się, semantyka bywa bogatsza

odwiedzić: ktoś – odwiedzić – kogoś, w jakimś czasie i miejscu

kupić: ktoś – kupić – coś, od kogoś, za coś

sprzedać: ktoś – sprzedał – coś, komuś, za coś

pożyczyć: ktoś – pożyczyć – coś, od kogoś + inne składniki semantyczne (ktoś ma w swoim posiadaniu coś, co może komuś na jakiś czas odstąpić, żeby po jakimś czasie do niego dany obiekt wrócił...)

chybić: ktoś – chybić + inne składniki semantyczne (ktoś próbował w coś trafić, ale próba była nie udana)

2. nie zawsze można rozstrzygnąć, które wymagania są obligatoryjne, a które fakultatywne (różnicom składniowym mogą towarzyszyć różnice semantyczne)

Jan czyta czasopismo.

Jan już czyta.

Karol się boi egzaminów.

Karol się boi, że nie zda egzaminu.

Ewa liczy pieniądze.

Ewa liczy na Piotra.

Ewa liczy, że wkrótce wyjedzie na staż.

Konotacja x walencja:

konotacja: wymagania semantyczno składniowe

walencja: otwieranie miejsc dla pozycji semantycznych (L. Tesnière)

kupić: konotacja dwuaktantowa, walencja czteroaktantowa

Typy konotacyjne polskich leksemów

1. rzeczowniki:

a) **relacyjne** (*ojciec, brat, matka, sąsiad; typ, kawałek, odcinek, część*)

b) **odczasownikowe** (*obrona, robienie, czytanie, zdobywca, wykonawca, sprzedawca*)

2. **przymiotniki** – konotacja jednomiejscowa (miejsce dla nadrzędnego rzeczownika); konotację dwuaktantową mają przymiotniki relacyjne (*podobny, odporny, wytrzymały*) i wszystkie przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym

3. czasowniki

a. zeromiejscowe:

grzmi, błyska się, dnieje, świta, zmierzcha się

b. jednomiejscowe:

spać, spacerować, mdleć, ubywać, przybywać, brakować; uzupełnienie przez grupę nominalną w M. lub w przypadku zależnym (*casus obliquus*)

c. dwumiejscowe:

- mianownik i przypadek zależny (analityczny, syntetyczny): *malować, pisać, czytać, naprawiać, popisać się (odwagą), wyglądać (na jakiego), pójść (dokąd)*
- mianownik i bezokolicznik: *musieć, móc, śmieć*
- mianownik i grupę przysłówkową: *zachowywać się, postępować, sprawować się*
- mianownik i zdanie podrzędne: *wiedzieć, powiedzieć (także: o czym), zdecydować się (także: z bezokolicznikiem)*
- dwa mianowniki: *być (jest jaki)*
- dwie grupy nominalne w przypadkach zależnych: *Janowi było żal Pawła. Irenie brakowało sił.*

d. trójmiejscowe:

- mianownik i dwie grupy nominalne w przypadkach zależnych (najczęściej oznaczają odbiorcę i obiekt): *dać, podarować, pożyczyć, uważać (Karol uważa Pawła za przyjaciela. - przypadek analityczny)*
- grupę nominalną mianownikową, grupę w przypadku zależnym (oznacza najczęściej odbiorcę lub źródło) i bezokolicznik lub zdanie podrzędne: *kazać (Matka kazała córce uczyć się), dowiedzieć się (Maria dowiedziała się od Agaty, że dziś niema zajęć.)*

- grupę nominalną mianownikową, grupę w przypadku zależnym (oznacza obiekt) i grupę adverbialną: *oceniać (Komisja oceniła jego pracę negatywnie)*

e. **czteromiejscowe:** rzadkie (*przenosić, przestawiać*)